

צעירים חסרי מנוח

* ניצב-משנה סוזי בן-ברוך, המכללה לביטחון לאומי

עבריינות הנוער בישראל היא מנת חלקם של קטינים מכל שכבות האוכלוסייה מכל מקום בארץ * עבירות הרכוש מהוות רק כשליש מכלל העבירות, המבוצעות ע"י בני-נוער * עבירות אלימות, סמים ומין הפכו בקרבם לחמורות יותר ויותר * מעל שליש מעבירות האלימות מבוצעות במוסדות חינוך, ואחוז זהה ברחובות * בשל המצב הכלכלי, לא נפקד גם מקומן של "הגניבות הקטנות" תמונת מצב

עבריינות הנוער בישראל חצתה גבולות, והיא היום מנת חלקם של בני-נוער מכל שכבות האוכלוסייה, מכל מקום בארץ. היוותה אוכלוסיית הנוער ארבעים אחוז מכלל 1970 ומגמותיה משתנות בהתאם לרוח הזמן והתקופה. אם בשנת מכלל האוכלוסייה. כשמונה-34% - שני מיליון וחצי קטינים, המהווים 2007 האוכלוסייה בארץ, הרי שבישראל של שנת מאות עשרים אלף קטינים מצויים מתחת לקו העוני, כשלוש-מאות ארבעים אלף מוגדרים כקטינים בסיכון, וכמאה ארבעים אלף מוגדרים בסיכון גבוה ומייד, ומוכרים למשטרה ולמוסדות הרווחה. לדוגמא, היו שמונים אחוז 1965 עבירות הרכוש, מאז קום המדינה, תפסו את הנתח העיקרי של עבריינות הנוער, ובשנת 28.6% הן היוו 2006 מכלל עבריינות זו בגדר עבירות רכוש. החל מאמצע שנות השישים נרשמת ירידה בביצוען (בשנת מכלל עבירות הנוער), והן מפנות את מקומן לעבירות סמים, לעבירות אלימות, לעבירות מין ולעבירות מחשב ואינטרנט עבירות אלה, על סוגיהן השונים, הפכו בשנים האחרונות לחמורות יותר - בעבירת סמים, למשל, נרשמה עלייה תלולה למרות הסכנות הרבות, L.S.D- בשימוש בסמים מסוג אקסטזי, מריחואנה, קוק פרסי והירואין, ולאחרונה אף חזר לשוק ה-3,950-1990 תיקים בשנת 250-הטמונות בשימוש בו. גם בפתיחת תיקים פליליים בעבירות סמים נרשמה עלייה חדה - מ-3,950-1990 תיקים בשנת 250-הטמונות בשימוש בסמים "נהנים" שני הצדדים - הקונה והמוכר - המעוניינים להסתיר את מעשיהם, 2006 תיקים בשנת הרי שחשיפתן מותנית במידת המיומנות המקצועית של מערכת האכיפה. ואכן, בשנתיים האחרונות הביאו יחידות הנוער בפעולתן האינטנסיבית במוסדות החינוך, בפאבים ובמועדונים למיניהם, בעזרת אמצעים טכנולוגיים ושיטות חקירה חדשות, לחשיפת פרשיות סמים וסוחרי סמים רבים. עיקר הדגש בעבודתן בתחום זה מושם, מחד, בשיקום בני-הנוער, ומאידך, בהרחקתם של מי שהדיחו אותם לשימוש בסמים וסיפקו להם אותם.

מסכינים לאינטרנט

נפתחו על-1990 בשנים האחרונות נרשמה גם עלייה משמעותית בעבירות האלימות, המבוצעות על-ידי בני-נוער. אם בשנת חלה עלייה של מעל מאתיים 2006 תיקים פליליים כנגד בני-נוער בגין עבירות אלימות, הרי שבשנת 3,508 ידי המשטרה (תיקים פליליים בגין עבירה זו (הכוללת גם שימוש בכלי-נשק חמים ובכלי-נשק קרים 15,296 אחוזים, ונפתחו (מכלל עבירות האלימות הידועות במשטרה (מדווחות או נחשפות), מבוצעות במוסדות חינוך, ואחוז זהה 36% מעל שליש (אחוזים מכלל עבירות האלימות, והן מגיעות לשיאן בעיקר בין השעה 5 מבוצעות ברחובות. במקומות בילוי מבוצעים "רק" אחת לפנות בוקר לשתיים לפנות בוקר

הולך ועולה בישראל קו העוני, ופועל יוצא מכך הוא, כמובן, 2001 ולא נפקד גם מקומן של הגניבות ה"קטנות". מאז שנת

בעליית מספרם של המובטלים. ילדים רבים יותר ויותר נתפסים בגניבת מוצרי מזון מחנויות ומכשירי רדיו-דיסק ממכונות, וכן בחטיפת מכשירי טלפון ניידים ואביזרים אחרים. גניבות אלה מעידות על הצורך ב"השרדות" פיזית מחד (גניבת אוכל) ובהשרדות חברתית, מאידך. בקרבם של הילדים ובני-הנוער גובר הצורך בגישור על פערים חברתיים, כדי להיות "כמו כולם" (גניבת מכנסי ג'ינס מותגיים או בושם מוכר נחשבת ל"סחיבה" ולא לגניבה, ועובדה זו מקלה עליהם בהמשך ביצוע עבירות אלה).

מוקד פשיעה נוסף, המהווה זירת עבירה חדשה, הוא האינטרנט, שבו נוהגים לגלוש בתדירות גבוהה כשמונים וחמישה. על כל מעלותיו, עלול גם האינטרנט, החושף, בין היתר, את הקטינים 9-17 אחוזים מכלל הילדים ובני-הנוער בישראל בני לתכנים מזיקים, להוות גם מקפצה לקריירה עבריינית קשה. טיפולה של המשטרה בהם היא כמי שרכשו ניסיון בביצוע עבירות, ולא כמי שרק החלו את דרכם במעגל הפלילי.

טיפול בלתי מתפשר

תיקים בשנת 2,087- נרשמה עלייה עקבית - מ-2004 לשנת 1996 במספר התיקים הפליליים, שנפתחו לנוער עולה בין שנת החלה (2004 ואילך). משנת 1990 (עולה מוגדר על-פי החוק כמי שעלה לישראל משנת 2004 תיקים בשנת 5,960 ועד 1996 תיקים). העובדה, כי מעל שליש מבני-הנוער הכלואים בכלא 4,132 (2006) ואף בשנת 2005 מגמת ירידה, שנמשכה בשנת "אופק" הם עולים, וכי כארבעים אחוזים מבני-הנוער, השוהים במוסדות החסות של משרד העבודה והרווחה, הם עולים, מוכיחה, כי קיים קשר בין חלקם של בני-הנוער העולים לבין שיעור הפשיעה, וכי לשיעור זה יש גם קשר לירידה באחוז בני-הנוער העולים מכלל בני-נוער.

מדיניותה של משטרת-ישראל באשר לנוער בכלל ולנוער עולה בפרט, היא טיפול בלתי מתפשר בעבריינים הרצדיביסטים מחד, והשקעה בשיקומם של עבריינים חדשים, ובהחזרתם למעגל הנורמטיבי של החיים, מאידך.

במסגרת הליך אלטרנטיבי

הטיפול בעבריינות הנוער הוא רב מערכתי, ומשולבות בו מערכות האכיפה, השפיטה, הרווחה והחינוך בין היתר, מתקיים בשיתוף שירות המבחן לנוער ואשלים-ג'וינט, הליך אלטרנטיבי להעמדה לדין (ק.ד.מ. – קבוצת דיון משפחתית), שבו מפגישים את הנער הפוגע ואת משפחתו המורחבת עם נפגע העבירה ועם תומכיו, בנוכחותם של קצין משטרה, קצין מבחן ואנשי מקצוע נוספים. במהלך המפגש נבנית במשותף תכנית, הכוללת, בנוסף לגיבוש מוסכם של דרכי טיפול, גם התנצלות הפוגע ופיצוי הנפגע.

זאת ועוד- בשיתוף גורמי קהילה מתקיים מודל "חוויה", שבו מופנה קטין המעורב בפלילים לתכנית, שנועדה למנוע את התדרדרותו. במסגרתה - לימודי העשרה בליווי חונכים אישיים בשילוב פעילות התורמת לקהילה. בנוסף לכך, ניתנת הדעת גם לקטין נפגע עבירה או שהיה עד לה - ביוזמתה של המועצה הלאומית לשלום הילד מוצע לקטין מלווה מטעם המועצה, אשר יסביר לו את ההליך הפלילי, ישמש איש קשר לרשויות האכיפה והטיפול, ויכין אותו לקראת עדותו בבית-המשפט, במידה שיש צורך בכך. בשיתוף משטרת-ישראל, משרד הרווחה, רשויות מקומיות ואשלים-ג'וינט, נבנה מרכז הגנה לקטינים נפגעי עבירה, המרכז תחת קורת גג אחת את כל גורמי החקירה, האבחון והטיפול, שעמם צריך להיפגש הקטין. יתרונו של

המרכז הוא במיידיות החקירה, איתור הראיות והמעצר, המביאים להכנת התיק לבית-המשפט תוך עשרים וארבע שעות.

הערת המערכת – ניצב-משנה סוזי בן-ברוך כיהנה עד לאחרונה כראש מחלקת נוער באח"מ *